

Eindtermencommissie Nederlands

Voor VON-info waren er drie 'stukken' beschikbaar die het een en ander vertellen over het werk van de eindtermencommissie Nederlands: twee communiqués en een speciaal voor Moer geschreven bijdrage van Jan Verbeek. Als alle drie stukken zouden worden opgenomen, zou dit vrij veel dubbele informatie betekenen. Gekozen is daarom voor het artikel van Jan Verbeek met aanvullende informatie uit de communiqués: het laatste gedeelte uit het communiqué van 29 maart 1988, en het tweede communiqué van 28 april 1988 in zijn geheel.

Addie Gerritsen

Jan Verbeek

Eindtermencommissie Nederlands geïnstalleerd

In deze bijdrage wil ik enige informatie geven over de stand van zaken rond de eindtermencommissie Nederlands voor de eerste fase van het voortgezet onderwijs. Deze commissie is eind december 1987 door minister Deetman ingesteld. Naast wat algemene informatie wil ik kort ingaan op het kader van waaruit gewerkt dient te worden, de taakstelling en de samenstelling van de commissie.

Kader

Een belangrijk kader wordt gevormd door het bijna twee jaar geleden uitgebrachte advies door de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid over de Basisvorming in het onderwijs. Het voor een groot deel hierop gebaseerde wetsvoorstel Basisvorming ligt nu bij de Tweede Kamer. Wanneer dit wetsontwerp geaccepteerd wordt zal er voor Nederlands in de driejarige basisvorming 400 uur beschikbaar zijn. Dat betekent bij een totaal van 40 weken per jaar 10 lesuren voor drie jaar.

Eindtermen

Een belangrijk element in de basisvorming wordt gevormd door de ontwikkeling van eindtermen voor alle 14 vakken van de basisvorming. Ten dienste van die ontwikkeling zijn er door het ministerie zogenaamde richtlijnen ontworpen voor het maken van eindtermen. In die Richtlijnennotitie worden eindtermen omschreven als 'beschrijvingen van kwaliteiten van leerlingen op het gebied van kennis, inzicht en vaardigheden, die de school bij haar onderwijsactiviteiten in elk geval als doelstelling moet hanteren'.

Voor de ontwikkeling van die eindtermen zijn voor alle 14 vakken commissies ingesteld, voorlopig voor de periode van 1 januari 1988 tot 1 augustus 1991, met de mogelijkheid tot verlenging. In de commissie Nederlands zitten leden die als achtergrond de veldverenigingen VON en Levende Talen en de Opleidingen hebben, zonder dat er echter sprake is van vertegenwoordiging van genoemde instellingen.

Voor hun werkzaamheden in de commissie heeft de overheid een geringe vergoeding ter beschikking gesteld. Daarnaast hebben een medewerker van het CITO en van de SLO zitting in de commissie. Zij zijn elk voor ongeveer 0,5 van hun normale weektijd vrijgesteld om werkzaamheden voor de commissie te verrichten. Er is een waarnemersplaats gereserveerd voor de Groep Educatieve Uitgeverijen. Ten slotte staat het geheel onder leiding van een onafhankelijke voorzitter. De functie van secretaris wordt vervuld door de medewerker van de SLO.

In personen is de commissie als volgt samengesteld: *Voorzitter:* dhr. J.S. ten Brinke, werkzaam bij het Pedagogisch Didactisch Instituut, Heidelberglaan 2, 3584 CS Utrecht;

Secretaris: dhr. J. Verbeek (SLO), werkzaam bij het Instituut voor de Leerplanontwikkeling, Beltstraat 44, 7511 JW Enschede;

Leden: mw. A. Gerritsen (voordracht VON), werkzaam bij Chr. Sg. Kagawa, Wolveversgade 170, 2542 AS 's-Gravenhage;

dhr. P. Doesborgh (voordracht VLLT, sectie Nederlands), werkzaam bij Hogeschool Katholieke Leer- gangen, Dominicanenwal, 6131 HD Sittard;

dhr. J. Eimers (Opleidingen), werkzaam bij Hogeschool Interstudie NLO, Van Schuylenburgweg 3, 6538 LH Nijmegen;

dhr. W. van Roosmalen (CITO), werkzaam bij

CITO, Nieuwe Oeverstraat 65, 6801 NG Arnhem;
Waarnemer: dhr. G. Hartdorff (GEU), werkzaam
bij Uitgeverij Thieme, Zutphen.

De commissie dient haar eerste ontwerp op 15 december 1988 bij de minister in te leveren. Na de gebruikelijke adviesprocedures (o.a. raadpleging van de Onderwijsraad, overleg met de vaste Kamercommissie) dient de minister uiterlijk 1 augustus 1990 wetsvoorstellen in ter opnemng van eindtermen in de wet.

Algemene en specifieke taakstelling

Naast de voor alle commissies geldende opdracht om eindtermen op twee niveaus te formuleren — het algemene niveau dat iets hoger dient te liggen dan het huidige lbo-b-niveau, en het uitgebreidere niveau dat vergelijkbaar moet zijn met het huidige mavo-d-niveau — heeft de commissie Nederlands van de minister de volgende specifieke richtlijnen meegekregen:

- 1 Er is aandacht nodig voor het feit dat voor veel leerlingen Nederlands niet de moedertaal is en dat deze leerlingen als gevolg daarvan in een tweetalige situatie verkeren.
- 2 Er is aandacht nodig voor de relatie Nederlands (moedertaalonderwijs) en vreemde-talen-onderwijs.
- 3 Er is, behalve voor elementen van taalbeheersing en -beschouwing, ook enige aandacht nodig voor (jeugd)literatuur.
- 4 Er is specifieke aandacht nodig voor het opnemen van aspecten van informatietechnologie.

Het totaal van de eindtermen moet kleiner zijn dan het onderwijsaanbod Nederlands in de school. Er moet dus een vrije ruimte voor de scholen zijn. Bovendien zullen niet alle eindtermen met landelijke toetsen afgesloten behoeven te worden. De commissie dient aan te geven, welke eindtermen daarvoor wel en welke daarvoor niet in aanmerking komen. Er zijn tot op dit moment twee bijeenkomsten van de commissie geweest. Belangrijke discussiepunten zijn de mate van gedetailleerdheid van de eindtermen, het aanbrengen van het niveau-onderscheid, de informatievoorziening naar buiten, en de wijze waarop de commissie in het najaar commentaar van vooral leerkrachten uit de verschillende schooltypen zou willen ontvangen op het concept voor het eerste ontwerp.

De commissie zal u in de komende maanden over belangrijke informatie via onder meer dit tijdschrift op de hoogte houden. Voor nadere vragen en reacties kunt u bij ondergetekende terecht.

Jan Verbeek,
secretaris eindtermencommissie Nederlands,
p/a SLO, postbus 2041, 7500 CA Enschede

Uit het communiqué van 29 maart 1988

Belangrijke discussiepunten

Tot dusverre is oriënterend in de commissie gesproken over:

- De wijze waarop de niveau-onderscheidingen aangebracht kunnen worden. Er zullen namelijk eindtermen op algemeen niveau en op een hoger niveau moeten worden geformuleerd. Als referentiepunt voor het algemeen niveau is in de Memorie van Toelichting het lbo-b+-niveau genoemd, het hoger niveau zou vergeleken kunnen worden met het huidige mavo- en lbo-d-niveau.
- De belangrijkste doelstellingen voor het vak Nederlands.
- De hoofdindeling van het vak.

Besloten is in de loop van september 1988 een conferentie te organiseren waarop met name leerkrachten uit het huidige voortgezet onderwijs eerste fase gevraagd zal worden te reageren op het dan gereed zijnde eerste concept Eindtermenvoorstel Nederlands.

Tweede communiqué 29 april 1988

De eindtermencommissie Nederlands heeft in haar vergadering van 28 april 1988 de volgende besluiten genomen.

1 De commissie heeft besloten eindtermen Nederlands te ontwikkelen aan de hand van de volgende voorlopige vakindeling:

De kern van het schoolvak Nederlands wordt gevormd door het onderdeel *taalgebruik*, dat verder onderverdeeld wordt in:

- spreken/luisteren (in interactieve situaties);
- spreken (in éénrichting-situaties);
- luisteren (in éénrichting-situaties);
- lezen (waarin geen principieel onderscheid gemaakt wordt tussen het lezen van fictie en non-fictie);
- schrijven.

Ondersteunend aan dit onderdeel *taalgebruik* heeft de commissie een aantal activiteiten onderscheiden, die voorlopig zijn samengevat onder de noemer *taalbeschouwing*. Daaronder verstaat de commissie *alle* vormen van studie van taal en taalgebruik. Te

denken valt daarbij aan aspecten van grammatica en spelling en aspecten uit de sociolinguïstiek/pragmatic en de jeugdliteratuur, waaronder ook enige kennis van genres of nagaan hoe het verhaal verteld is. Ten slotte is er een derde eveneens *ondersteunend* gebied onderscheiden, namelijk *het omgaan met informatiebronnen* (zie ook punt 3).

2 Twee onderzoekers, Marijke Koppers en Annemieke Hogendorp, hebben op verzoek van de SLO een klein onderzoek verricht naar de hanteerbaarheid van het begrip 'afstand' in het werk van Van Peer en Thielemans als mogelijk criterium voor het aan te brengen niveau-onderscheid in eindtermen. De commissie zal hun bevindingen bespreken.

3 Conform de Richtlijnennotitie van de minister heeft er een eerste gesprek plaatsgevonden tussen de eindtermencommissie Nederlands en die van Informatiekunde. Het doel van dit gesprek was te kijken waar in de eindtermen Nederlands aan aspecten van informatiekunde aandacht besteed zou kunnen worden. De eindtermencommissie Nederlands is van mening dat op het gebied van informatie verzamelen en informatie verwerken er duidelijk sprake is van een raakvlak (bijvoorbeeld: naast het raadplegen van een woordenboek moeten leerlingen ook hun weg kunnen vinden in een eenvoudig databestand in een bibliotheek).

Wellicht is een derde mogelijkheid gelegen in het gebruik van een tekstverwerker bij het schrijfonderwijs.

De commissies hebben afgesproken opnieuw met elkaar in contact te treden, wanneer concretere invullingen van eindtermen bekend zijn.

4 Na raadpleging van enkele deskundigen uit het CITO en de SLO heeft de commissie besloten geen aparte eindtermen voor allochtone leerlingen te formuleren. Het begrip allochtone leerling heeft de commissie als volgt omschreven: leerlingen waarvan de cultuur thuis die van het land van herkomst is, maar die zes jaar de basisschool in Nederland hebben gevolgd. In een uitvoerige toelichting op de eindtermennota wil de commissie met aanbevelingen komen ten aanzien van inrichting en didactiek van het vak Nederlands voor allochtone leerlingen. Overigens heeft de commissie besloten nog een aantal andere deskundigen op dit terrein te raadplegen in de komende periode.

5 Ten aanzien van de raadpleging van docenten en andere deskundigen over het concept eindtermenontwerp heeft de commissie het volgende besloten:

- a In september/oktober organiseert de commissie een conferentie voor docenten die in de basisvorming gaan les geven.
- b In diezelfde periode wordt een studiedag georganiseerd voor vakdidactici en nascholers in het tweede-graadsgebied.
- c Er zal een schriftelijke raadpleging van belangengroepen (in verband met de raadpleging van hun achterbannen) en individuele deskundigen plaatsvinden.